

Nr 101.

Ankom till Riksdagens kansli den 9 maj 1911 kl. 4 e. m.

Utlåtande i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående ägoutbyte mellan Kungl. Maj:t och kronan samt Stockholm—Rimbo järnvägsaktiebolag.

(1:a Afd.)

I en till Riksdagen den 10 nästlidna mars aflåten, till jordbruksutskottets förberedande handläggning hänvisad proposition, nr 149, har Kungl. Maj:t under återopande af bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet öfver jordbruksärenden för samma dag föreslagit Riksdagen medgifva

att, mot det att Stockholm—Rimbo järnvägsaktiebolag till Kungl. Maj:t och kronan med äganderätt öfverlämnar den del af det till bolaget enligt nådiga brevet den 2 juni 1905 från kronoegendomen 1 $\frac{1}{8}$ mantal Mörby nr 1 i Danderyds socken af Stockholms län försålda, öster om Stockholm—Rimbo järnväg belägna område, som finnes med bokstäfverna o-p-q-r-s-t-u-v-o utmärkt å en af distriktslandtmätaren Nils Åhlin år 1910 upprättad karta och innehåller en areal af 38,970 kvadratmeter, till Stockholm—Rimbo järnvägsaktiebolag må från nämnda kronoegendom med äganderätt upplåtas de å en af distriktslandtmätaren Åhlin likaledes år 1910 upprättad karta angifna områdena a-b-c-d-a, e-f-g-h-i-e, h-i-k-l-h och k-l-m-n-k, tillhopa innehållande en areal om 38,970 kvadratmeter, med skyldighet för bolaget eller dess rättsinnehafvare att uppsätta och för framtiden underhålla stängsel i gränsen mellan kronans mark och de områden, som upplåtas till bolaget;

att Stockholm—Rimbo järnvägsaktiebolag må befrias från den i sammanhang med försäljning af områdena från kronoegendomen Mörby bolaget ålagda skyldigheten att anlägga och grusa en väg öster om järnvägen; samt

att Stockholm—Rimbo järnvägsaktiebolag må berättigas att, sedan kronoegendomen Mörby icke längre skall utarrenderas för jordbruks-

ändamål i sådan omfattning, att enligt domänstyrelsens beprövande de byggnader, som finnas på den å distriktslandtmätaren Åhlins sistnämnda karta med g-h-l-m-g betecknade gårdstomten behövas för sitt nuvarande ändamål, till sig med äganderätt lösa berörda gårdstomt för ett pris af 72 öre kvadratmetern, under villkor att bolaget inom ett år, efter det dåvarande arrendatorn afträdt de å området befintliga byggnaderna, gör ansökning om gårdstomtens inlösen, att kronan skall äga rätt att bortföra de å området befintliga byggnaderna, samt att bolaget förbinder sig dels att utan kostnad för det blifvande tjänstemannasamhället å kronoegendomen Mörby inom af Kungl. Maj:t bestämd tid å mark, som bolaget redan äger eller genom ifrågavarande ägoutbyte förvärfvar, vid Mörby hållplats anlägga ett stickspår för underlättande af forsling af byggnadsmaterialier m. m. till samhället dels ock att bibehålla stickspåret, så länge detsamma är för byggnadsverksamheten inom samhället behöfligt.

Till berörda statsrådsprotokoll har departementschefen i detta ärende anført följande:

»Chefen för civildepartementet har förut denna dag underställt Eders Kungl. Maj:ts pröfning förslag angående anordnande af ett egna-hemssamhälle för statstjänstemän å kronoegendomen $1\frac{1}{8}$ mantal Mörby nr 1 i Danderyds socken af Stockholms län.

Den stadsplan, som upprättats för det blifvande samhället, omfattar jämväl en del af en från nämnda kronoegendom till Stockholm—Rimbo järnvägsaktiebolag försäld lägenhet. Denna har till bolaget upplåtits på grund af nådiga brefvet af den 2 juni 1905 och i enlighet med Riksdagens därtill lämnade samtycke.

Med anledning af ansökning från styrelsen för Stockholm—Rimbo järnvägsaktiebolag om tillstånd att förvärfva berörda lägenhet föreslog nämligen Kungl. Maj:t uti en till 1905 års Riksdag aflåten proposition Riksdagen medgifva, att två å en af ingenjören Fr. Aug. Dahlström år 1905 upprättad karta angifna, å ömse sidor om Stockholm—Rimbo järnväg belägna områden om tillhopa 7,609 hektar af kronohemmanet $1\frac{1}{8}$ mantal Mörby nr 1 finge från hemmanet afsöndras och jämte å områdena befintlig ståndskog försäljas till Stockholm—Rimbo järnvägsaktiebolag mot köpeskilling, som skulle på bolagets bekostnad bestämmas i den ordning, som i fråga om jords eller lägenhets afstående för allmänt behof är föreskrifven i förordningen den 14 april 1866.

Såsom villkor för försäljningen föreslog Kungl. Maj:t, bland annat, att bolaget skulle tillförbindas att senast den 1 oktober 1911 hafva

anlagt och grusat tre nya, i ett af domänintendenten i Stockholms län afgifvet underdånigt utlåtande i ärendet till sträckning och bredd närmare angifna utfartsvägar samt att uppsätta och för framtiden underhålla stängsel i gränsen mellan ifrågavarande områden och kronans mark.

Uti skrifvelse den 18 maj 1905 anmälde därefter Riksdagen, att Kungl. Maj:ts förenämnda proposition vunnit Riksdagens bifall.

Expropriationsnämnd har sedermera utsetts, och har nämnden bestämt värdet å de områden, som bolaget berättigats förvärfva af staten jämte därå växande skog, till 55,000 kronor. Då områdena tillhoppa innehålla 7,609 hektar, blifver alltså, om man bortser från värdet af ståndskogen, priset per kvadratmeter något öfver 72 öre.

Anledningen till att en del af den till Stockholm—Rimbo järnvägsaktiebolag upplåtna marken intagits i stadsplanen är, att det härigenom blifvit möjligt att gifva hufvudvägarna den sträckning, som betingas af terrängen, och att på lämpligt sätt ansluta vägarna till hvarandra. Då det därför, om tjänstemannasamhället å Mörby kommer till stånd, är önskvärdt, att det i stadsplanen ingående området af den afsöndrade lägenheten åter kommer i statens besittning, hafva underhandlingar inledts med Stockholm—Rimbo järnvägsaktiebolag i syfte, att staten skulle tillbyta sig ifrågavarande område mot annan mark af kronoegendomen Mörby.

Med anledning däraf har bolaget uti en den 30 november 1910 dagtecknad skrift meddelat, att det öster om järnvägen liggande området af bolaget ännu icke tagits i anspråk för det därmed afsedda ändamålet, samt förklarar sig villigt att till staten afstå detta område, hvilket med bokstäfverna o-p-q-r-s-t-u-v-o utmärkts å en af distriktslandtmätaren Nils Åhlin år 1910 upprättad karta och innehåller 38,970 kvadratmeter, under villkor, att bolaget i utbyte erhåller områden af kronoegendomen Mörby till samma areal och belägna omedelbart väster om den bolaget redan tillhöriga marken. De områden, som bolaget skulle få i utbyte, finnas såsom ägofigurerna a-b-c-d-a, e-f-g-h-i-e, h-i-k-l-h och k-l-m-n-k angifna å en af distriktslandtmätaren Åhlin likaledes år 1910 upprättad karta. De äro med undantag af en smal remsa om 392 kvadratmeter, belägna norr och söder om den till kronoegendomen hörande, mellan allmänna landsvägen från Stockholm till Danderyd och järnvägen liggande gårdstomten, å hvilken flertalet af hemmanets bonings- och ekonomibyggnader äro uppförda, och afskiljas

Stockholm—
Rimbo järn-
vägsaktie-
bolags första
anbud om
ägoutbyte.

genom denna gårdstomt i två delar. Berörda gårdstomt är å sistnämnda karta utmärkt med bokstäfverna g-h-l-m-g.

Bolaget gjorde därför äfven såsom villkor för ägoutbytet, att bolaget, emot det att bolaget å den mark väster om järnvägslinjen, som bolaget redan äger eller genom ifrågavarande utbyte förvärfvar, anlägger stickspår för underlättande af forsling af byggnadsmaterialier m. m. till den ifrågasatta tjänstemannastaden, tillförsäkras rätt att, sedan i en framtid beslutats, att mark af kronoegendomen Mörby ej längre skall utarrenderas för jordbruksändamål och således de byggnader, som finnas å gårdstomten, icke erfordras för sitt nuvarande ändamål, utan någon ersättning erhålla jämväl detta område, hvilket enligt af distriktslandtmätaren Åhlin utfärdadt arealbevis innehåller en ytvidd af 10,162 kvadratmeter. Slutligen har bolaget uppställt som villkor, att bolaget, hvilket af ofvannämnda tre vägar ännu icke anlagt och grusat en, som skulle förläggas öster om järnvägen, måtte, enär marken öster om järnvägen frånginge bolaget, befrias från sin skyldighet att anlägga och grusa sagda väg.

Yttrande af
domänintenden-
dentem.

Domänintendenten i Stockholms län har uti afgifvet yttrande tillstyrkt det ifrågasatta ägoutbytet. Han har därvid såsom skäl anført, att besittningsrätten till det bolaget tillhöriga, öster om järnvägen belägna området synes vara af största vikt för det ifrågasatta ordnandet till bostadslägenheter af den öster om järnvägen belägna delen af kronohemmanet. De till utbyte däremot föreslagna delarna af egendomen äro åter, enligt domänintendentens mening, då de äro belägna intill bolagets verkstäder och till största delen genom allmän landsväg skilda från kronohemmanets återstående, väster om järnvägen befintliga ägor, icke af någon afsevärd betydelse vid en eventuell uppdelning till bostadslägenheter äfven af denna del af kronoegendomen. Någon olägenhet anser domänintendenten därför icke uppstå genom deras frånskiljande.

Utlåtande af
domänstyrelsen.

Jämväl domänstyrelsen har, till följd af nådig remiss, inkommit med utlåtande i ärendet. Styrelsen har därvid anført, att det område statsverket skulle tillbyta sig utgöres af bergig mark, hvars läge ej kan anses förmånligt, medan det område kronan skulle lämna i utbyte består af alldeles jämn mark med bättre belägenhet. Då dessutom det område, kronan genom det föreslagna bytet skulle förvärfva, ej är för villastadens anordnande af väsentlig betydelse, anser sig styrelsen ej

kunna tillstyrka nådigt afseende å bolagets framställning. Skulle emellertid bytet kunna anordnas så, att bolaget erhåller jämnt lika mycket mark, som nu är ifrågasatt, att bolaget skall lämna, anser sig styrelsen ej böra mot ett dylikt byte framställa någon erinran.

Med hänsyn till hvad domänstyrelsen sålunda anført hafva förnyade underhandlingar inledts med Stockholm—Rimbo järnvägsaktiebolag. Dessa hafva resulterat däri, att bolaget förklarar sig afstå från det af bolaget för ägoutbytet uppställda villkoret, att bolaget skulle framdeles utan ersättning erhålla jämväl omförmälda till kronoegendomen Mörby hörande gårdstomt om 10,162 kvadratmeter.

Stockholm—
Rimbo järn-
vägsaktie-
bolags andra
anbud om
ägoutbyte.

Bolaget har dock hemställt, att Eders Kungl. Maj:t ville medgifva bolaget rätt att, sedan kronoegendomen Mörby ej längre skall utarrenderas för jordbruksändamål, få, inom ett år efter det dåvarande arrendatorn afträdt de byggnader, som finnas å gårdstomten, till sig lösa detta område för enahanda pris per kvadratmeter, som bolaget erlagt för det genom nådiga brevet den 2 juni 1905 till bolaget upplätta området af Mörby egendom. I sådant fall förbinder sig bolaget att utan ersättning af det blifvande tjänstemannasamhället utlägga det i bolagets skrift af den 30 november 1910 omförmälda stickspåret och bibehålla detsamma, så länge det för byggnadsverksamheten inom samhället är behöfligt.

Sedan Stockholm—Rimbo järnvägsaktiebolags erbjudande om ägoutbyte numera så ändrats, att bolaget endast skulle erhålla lika mycket mark af staten, som bolaget öfverlämnar, anser jag mig kunna tillstyrka det föreslagna ägoutbytet. Domänstyrelsen har visserligen framhållit, att det område, statsverket skulle tillbyta sig, delvis utgöres af berg, medan det område kronan skulle lämna i utbyte består af jämn mark. Någon betydelse torde dock icke böra fästas härvid, då mark å Mörby bör värdesättas icke ur jordbrukssynpunkt utan som tomtmark. Såsom sådan lär det område kronan skulle tillbyta sig kunna fullt jämställas med den mark, hvilken skulle afstås.

Departements-
chefen.

För ägoutbytet har bolaget gjort såsom villkor, att bolaget skulle befrias från den bolaget i sammanhang med upplåtelse af afsöndringen från kronoegendomen Mörby ålagda skyldigheten att anlägga och grusa en väg, som skulle framdragas öster om järnvägen. Enär den mark, som är afsedd att upptagas af denna väg, skulle af bolaget återlämnas till staten, samt marken delvis ingår i en gata, hvilken enligt stads-

planen skall anläggas inom det blifvande tjänstemannasamhället och som samhället i sinom tid får iordningställa, har jag icke något att erinra mot berörda villkor.

Bolaget har slutligen hemställt om rätt att framdeles till sig lösa den till kronoegendomen Mörby hörande, mellan allmänna vägen och järnvägen liggande gårdstomten för samma pris per kvadratmeter, som bolaget erlagt för de genom nådiga brefvet den 2 juni 1905 upplåtna områdena af nämnda kronoegendom. I sådant fall har bolaget förklarat sig villigt att utan ersättning af det blifvande tjänstemannasamhället å sitt område utlägga ett stickspår för underlättande af forsling af byggnadsmaterialier m. m.

Någon godtgörelse af kronan för anordnande af berörda stickspår anser jag icke böra ifrågakomma. Den kostnad, som detta spår betingar, lär blifva till fullo betäckt genom den trafikökning å Stockholm—Rimbo järnväg, som det blifvande tjänstemannasamhället kommer att medföra. Å andra sidan blir ifrågavarande gårdstomt, om västra delen af kronoegendomen icke längre skall utarrenderas utan upplåtas till bebyggande, af mindre värde för kronan. Den torde nämligen ej blifva så begärlig som byggnadstomt, då den ligger omedelbart intill bolagets verkstäder och, om det föreslagna ägoutbytet kommer till stånd, skulle blifva inklämd mellan bolagets markområden. Jag anser fördenskull och då bolaget visat tillmötesgående genom att samtycka till det för tjänstemannasamhället önskvärda ägoutbytet, att bolaget bör kunna beviljas den af bolaget begärda inlösningsrätten till gårdstomten. Priset på marken lär kunna bestämmas till jämnt 72 öre kvadratmetern. Hvad angår de å tomten befintliga byggnaderna, har bolaget förklarat, att de för bolaget icke hafva något värde, och att bolaget därför icke vill inlösa dem. För den händelse bolaget, då gårdstomten möjligen kommer att af bolaget öfvertagas, fortfarande är af samma mening, lär kronan böra berättigas att borttaga byggnaderna.

Enligt bolagets medgifvande torde såsom villkor för inlösningsrätten af gårdstomten böra föreskrifvas, att bolaget utan kostnad för det blifvande tjänstemannasamhället utlägger omnämnda stickspår och bibehåller detsamma, så länge det är för byggnadsverksamheten inom samhället behöfligt.

Den stängselskyldighet, som jämlikt nådiga brefvet den 2 juni 1905 åligger bolaget beträffande den ursprungligen upplåtna lägenheten, torde böra öfverflyttas att gälla de områden, som bolaget nu skall erhålla i utbyte. Däremot behöfver någon sådan skyldighet icke föreskrifvas

beträffande oförmälda gårdstomt, för den händelse den i en framtid af bolaget inlöses. Den kommer nämligen att endast gränsa till mark, som bolaget förvärfvar genom det nu ifrågasatta ägoutbytet, samt till allmän väg.»

Utskottet hemställer.

att Riksdagen må bifalla Kungl. Maj:ts förevarande proposition.

Stockholm den 9 maj 1911.

På jordbruksutskottets vägnar:

THEODOR ODELBERG.
